

3. Мусаелян М.Ф. Личность участника неформальных молодежных экстремистских организаций (группировок) / М.Ф. Мусаелян. // Адвокат. – 2014. – № 6. – С. 22–33
4. Бычков В.В. Противодействие преступлениям экстремистской направленности : [курс лекций] / В.В. Бычков. – М. : Юрлитинформ, 2013. – 256 с.
5. Алехин Е.В. Расследование организации экстремистских сообществ : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. : спец. 12.00.12 «Криминалистика, судебно-экспертная деятельность; оперативно-розыскная деятельность» / Е.В. Алехин ; Дальневосточный юридический институт Министерства внутренних дел Российской Федерации. – Краснодар, 2015. – 30с.
6. Полстовалов О.В. Тактико-криминалистическое обеспечение компромиссных процедур в уголовном судопроизводстве : [монография] / О.В. Полстовалов, А.И. Попов. – М. : Юрлитинформ, 2013. – 168с.
7. Аликперов Х.Д. Актуальные проблемы допустимости компромисса в борьбе с преступностью / Х.Д. Аликперов // Актуальные проблемы прокурорского надзора. – Выпуск № 4: Компромисс как эффективное средство в борьбе с преступностью: сборник статей. – М., 2000. – С. 7–35.
8. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – N 35. – Ст. 358
9. Образцов В.А. Выявление и изобличение преступника / В.А. Образцов. – М. : Юристь, 1997. – 336 с.
10. Экспертное заключение на проект Федерального закона РФ «О государственной защите потерпевших, свидетелей и других лиц, содействующих уголовному судопроизводству» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.legislature.ru/monitor/zashchitasvideteley/shwartz.html>

УДК 343.211.5

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРИСЯЖНИХ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ СПРАВИ В СУДІ

TO ISSUE ABOUT DEFINITION OF POWERS OF JURORS DURING CONSIDERATION OF THE CASE IN COURT

**Волохова К.В.,
аспірант**

ПВНЗ «Європейський університет»

Стаття присвячена розгляду важливих питань діяльності суду присяжних у кримінальному провадженні. Звернено увагу на коло прав та обов'язків присяжних. Проаналізовано проблему прийняття самостійних рішень присяжними. Також розглядається питання щодо збільшення кількості кримінальних правопорушень за участю присяжних. На основі зарубіжного досвіду сформовані пропозиції до чинного законодавства у відповідній сфері.

Ключові слова: суд присяжних, кримінальне провадження, права, обов'язки, повноваження, самостійні рішення.

Статья посвящена рассмотрению важных вопросов деятельности суда присяжных в уголовном производстве. Обращено внимание на круг прав и обязанностей присяжных. Проанализирована проблема принятия самостоятельных решений присяжными. Также рассматривается вопрос об увеличении количества уголовных преступлений с участием присяжных. На основе зарубежного опыта сформированы предложения к действующему законодательству в соответствующей сфере.

Ключевые слова: суд присяжных, уголовное производство, права, обязанности, полномочия, самостоятельные решения.

Article is devoted to consideration of important questions of activity of jury in criminal proceeding. However considering practical aspects of participation of jurors in criminal proceeding the attention to granting smaller powers is paid, than it is demanded by practice. In this regard, expedient there is an operating time of scientific recommendations about increase in volume of the rights and duties of jurors by consideration of lawsuits.

The problem of adoption of independent decisions is analysed by jurors. In this regard, we consider to make expedient changes in the Criminal Procedure Code of Ukraine concerning definition of powers of jurors: they have to resolve an issue of guilt of the person, and to define a measure of punishment professional judges.

Also the question of increase in number of criminal offenses, productions on which can be considered by jurors is considered. Concerning competence of jury of Ukraine, in the course of improvement of his functioning, the offer on expansion is expedient and the jury has put inclusion in a circle of defendants on especially serious crimes for which punishment in the form of imprisonment for the term of over 10 years (the p. 5 of Art. 12 of the Criminal Code of Ukraine) is prescribed. These crimes don't represent a large number, and their consideration by jury according to the petition of the defendant won't burden courts. And such decision, in turn, will allow to provide democratic character of justice, availability of jury to a bigger circle of people that, respectively, will give them additional guarantees of justice.

Key words: jury, criminal proceeding, rights, duties, powers, independent decisions.

В Україні триває процес проведення демократичних реформ, серед яких значну увагу приділено судово-правовій реформі з метою ефективного забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Відповідно до положень Концепції судово-правової реформи в Україні, головною метою реформи виступає реальне забезпечення самостійності та незалежності судових органів; реалізація демократичних ідей правосуддя, вироблених світовою наукою і практикою; гарантування права громадянина на розгляд його справи компетентним, незалежним і неупередженим судом у змагальному процесі [1].

Одним з важливих інструментів у виконанні поставлених завдань є залучення пересічних громадян до роз-

гляду разом з професійними суддями окремих категорій судових справ. Конституція України гарантує, що народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних [2].

Проте, з огляду на практичні аспекти участі присяжних у кримінальному провадженні, їм надається менше повноважень, аніж цього потребує практика. У зв'язку з цим, доцільним є напрацювання наукових рекомендацій щодо збільшення обсягу прав та обов'язків присяжних під час розгляду судових справ. Це забезпечить більш ефективне та результативне виконання присяжними своїх повноважень.

Метою статті є вивчення та аналіз повноважень суду присяжних за законодавством України, визначення проблемних аспектів та напрацювання пропозицій по його вдосконаленню.

Суд присяжних в Україні наділений значними повноваженнями. Так, відповідно до ст. 386 Кримінального процесуального кодексу України присяжний має право: 1) брати участь у дослідженні всіх відомостей та доказів у судовому засіданні; 2) робити нотатки під час судового засідання; 3) з дозволу головуючого ставити запитання обвинуваченому, потерпілому, свідкам, експертам, іншим особам, які допитуються; 4) просити головуючого роз'яснити норми закону, що підлягають застосуванню під час вирішення питань, юридичні терміни і поняття, зміст оголошених у судовому засіданні документів, ознаки злочину, у вчиненні якого обвинувачується особа; 5) заявити про неможливість його участі в судовому розгляді, вказавши на причину цього, та заявити собі самовідвід. У свою чергу, присяжний зобов'язаний: 1) правдиво відповідати на запитання головуючого і учасників судового провадження щодо можливих перешкод, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України або законом, для його участі в судовому розгляді, його стосунків з особами, які беруть участь у кримінальному провадженні, що підлягає розгляду, та поінформованості про його обставини, а також на вимогу головуючого подати необхідну інформацію про себе; 2) додержуватися порядку в судовому засіданні і виконувати розпорядження головуючого; 3) не відлучатися із залу судового засідання під час судового розгляду; 4) не спілкуватися без дозволу головуючого з особами, що не входять до складу суду, стосовно суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього; 5) не збирати відомості, що стосуються кримінального провадження, поза судовим засіданням; 6) не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і стали відомі присяжному у зв'язку з виконанням його обов'язків [3].

Отже, присяжні без дозволу головуючого не мають права вчиняти будь-які дії по суті справи, окрім голосування. Така позиція законодавця зумовлена тим, що судді, професійно реалізуючи функцію правосуддя, знають, як правильно вирішити ту чи іншу ситуацію, направивши присяжних «в правильне русло».

Зауважимо, що в юридичній науці з приводу самостійності присяжних виникає багато суперечок. Так, на думку В. М. Тертишника, пропонувати неосвіченим в юриспруденції людям голосувати за суто юридичними проблемами – це по суті дискредитувати саму ідею суду присяжних [4].

Про це свідчить і практика Іспанії. Присяжні в іспанському суді наділені досить широким колом прав, закріплених в ст. 46 Органічного закону, які в деяких аспектах збігаються з правами присяжних в Україні.

Через головуючого присяжні мають право в письмовій формі задавати свідкам, експертам і обвинуваченим питання, які вважатимуть необхідними для уточнення фактів, за якими представлені докази. Присяжні можуть огля-

дати документи, речові докази. Якщо необхідний огляд, суд присяжних в повному складі вирушає на місце події.

Присяжні вправі винести власний вердикт. На підставі нього головуючий виносить вирок, при цьому в разі винесення вердикту про винність проводиться засідання, на якому обвинувач і захисник висловлюють свою думку щодо виду і розміру покарання.

Слід зазначити, що під час голосування іспанські присяжні наділені більшими правами, зокрема, вирішення питання про умовне звільнення від покарання і прохання про помилування. Винесення таких рішень вимагає голосів 5 присяжних із 9 [5].

Підкреслимо, що присяжні за Статутом кримінального судочинства 1864 р. також самостійно виносили вердикт, в якому розв'язували питання, для розуміння яких достатньо було здорового глузду (Чи мав місце злочин? Чи винний в ньому обвинувачений?) і не брали участі у розв'язанні суто юридичних питань щодо кваліфікації дій обвинуваченого та його покарання [6, с. 120].

У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне внести зміни до Кримінального процесуального кодексу України щодо визначення повноважень присяжних: вони повинні вирішувати питання винуватості особи, а міру покарання визначатимуть професійні судді.

Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, суд присяжних має право розглядати справи щодо кримінальних правопорушень, за які передбачено покарання у вигляді довічного позбавлення волі і лише за клопотанням обвинуваченого. Така практика присутня й у Великій Британії – суд присяжних у цій державі розглядає справи щодо найсерйозніших злочинів [7].

Хоча досвід інших держав свідчить про ширші повноваження присяжних у кримінальному провадженні. Так, за законодавством Франції суд присяжних розглядає більшість кримінальних справ, які надійшли з обвинувальним актом до суду. У ФРН суд присяжних уповноважений розглядати справи по злочинах середньої тяжкості і тяжких (убивства, розбої, зґвалтування тощо) [5].

Стосовно компетенції суду присяжних в Україні, в процесі удосконалення його функціонування, доцільною, на нашу думку, є пропозиція С. В. Оверчука щодо розширення і включення у коло розглядуваних судом присяжних справ щодо особливо тяжких злочинів, за які передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад 10 років (ч. 5 ст. 12 Кримінального кодексу України). На думку автора, ці злочини не становлять великої кількості, і їх розгляд судом присяжних за клопотанням обвинуваченого не обтяжить суди. А таке рішення, у свою чергу, дозволить забезпечити демократичність правосуддя, доступність суду присяжних для більшого кола осіб, що, відповідно, надасть їм додаткові гарантії правосуддя [8, с. 503].

Отже, безпосередня участь громадян у процесі здійснення правосуддя та винесення судового рішення є важливою конституційною гарантією. Однак, впроваджений метод системи присяжних в Україні потребує подальших доопрацювань та покращень. Зокрема, слід розширити повноваження присяжних під час судового провадження, а також збільшити перелік справ, у яких вони мають право брати участь.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Концепцію судово-правової реформи в Україні : Постанова Верховної Ради України від 28 квітня 1992 року № 2296-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2296-12>.
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B017/print1329932-924471646>.
4. Молдован В. В. Судострій : Україна, Велика Британія, Російська Федерація, США, ФРН, Франція. Судові органи ООН : Навчальний посібник / В. В. Молдован, А. В. Молдован. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 364 с.
5. Тертишник В. М. Кримінальний процес України. Особлива частина : підручник / В. М. Тертишник. – К. : Алерта, 2014. – 420 с.

6. Насонов С. А. Европейские модели производства в суде присяжных : суд присяжных в Австрии (сравнительно-правовое исследование) / С. А. Насонов // Юридические исследования. – 2016. – № 9. – С. 41–52.

7. Устав уголовного судопроизводства от 20 ноября 1864 года. Российское законодательство X–XX веков. Т. 8. – М., 1991. – С. 120–251.

8. Оверчук С. В. Институт суда присяжных в Україні (з позиції соціального натуралізму) / С. В. Оверчук // Права система України в умовах сучасних національних та міжнародних тенденцій розбудови державності : монографія / за заг. ред. проф. Ю. Л. Бошицького ; Київський університет права НАН України. – К. : Кондор-Видавництво, 2012. – С. 496–508.

УДК 343.13

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ТИМЧАСОВОГО ВИЛУЧЕННЯ МАЙНА ЯК ЗАХОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

ACTUAL ISSUES OF TIME-TIME CANCELLATION APPLICATION AS A PROCESS OF PROVISION OF CRIMINAL PROCEEDINGS

Давиденко С.В.,

к.ю.н., доцент кафедри кримінального процесу
та оперативно-розшукової діяльності

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена дослідженню актуальних питань застосування тимчасового вилучення майна як одного із заходів забезпечення кримінального провадження, а також його особливостей. Визначено конкретні проблеми сучасного вітчизняного законодавства в реалізації відповідних нормативних положень чинного Кримінального процесуального кодексу України, та шляхи їх подолання.

Ключові слова: захід забезпечення кримінального провадження, тимчасове вилучення майна, арешт майна.

Статья посвящена исследованию актуальных вопросов применения временного изъятия имущества как одной из мер обеспечения уголовного производства, а также его особенностей. Определены конкретные проблемы, существующие сегодня в отечественном законодательстве при реализации соответствующих нормативных положений действующего Уголовного процессуального кодекса Украины, и пути их преодоления.

Ключевые слова: мера обеспечения уголовного производства, временное изъятие имущества, арест имущества.

The article is devoted to a thorough investigation of the actual issues of the application of such a measure to ensure the criminal proceedings as a temporary withdrawal of property, as well as its features. The paper identifies the main problems that exist in the domestic criminal procedural law when applying the relevant normative provisions of the current Criminal Procedural Code of Ukraine, as well as ways of overcoming them.

The article focuses on the fact that during the implementation of legal regulations regulating the use of such an event as a temporary withdrawal of property, it is necessary to specify in detail the legal status of persons – owners of temporarily seized property. The conclusion is made that the specified procedural status should be fixed in a separate article of the CPC. The article analyzes the grounds provided by law and the procedure for the application of temporarily seized property. It is proposed to determine the expediency of establishing in the law a list of specific procedural actions, during which some property may acquire a status temporarily withdrawn. It is emphasized that the legal regime of the relevant property is defined as “temporarily seized property” only in cases where such property was obtained as a result of apprehension, search and review. Provided scientifically substantiated proposals and recommendations for improving the procedure for the application of this measure to ensure criminal proceedings during the pre-trial investigation.

The detailed description of the terms, during which it is necessary to send to the investigating judge a petition for the seizure of temporarily seized property, taking into account the existing law enforcement practice. It is recommended to resolve the decision of the investigating judge, the court on the return of the petition of the investigator, the prosecutor for the seizure of the seized property, if it does not meet the requirements specified by law. The reasons and features of the order of return of the temporarily seized property to a person are carefully investigated.

Key words: measure of criminal proceedings, temporary seizure of property, arrest of property.

Реалізація нормативних положень Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) [1] у правозастосовній діяльності, доктринальні напрацювання в теорії кримінального процесуального права та рішення Європейського суду справ людини, в яких містяться відповідні правові позиції з окремих питань, свідчать про те, що в умовах докорінного реформування сфери кримінальної юстиції сьогодні існує низка проблем, пов'язаних із недостатнім правовим регулюванням, наявними істотними суперечностями і неузгодженістю чинного процесуального механізму застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження, як тимчасове вилучення майна під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, що значно впливає як на ефективність виконання загальних завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК), так і на виникнення й існування реальної можливості незаконного втручання у право власності осіб, які залучаються до сфери кримінального судочинства.

Проблематику застосування заходів забезпечення кримінального провадження, і зокрема тих видів, що безпо-

середньо пов'язані з законним обмеженням конституційних прав особи, в також її майнових прав, вивчали такі науковці, як: Ю.П. Аленін, І.В. Гловюк, Ю.М. Грошевий, Л.М. Лобойко, В.Т. Маляренко, Ю.М. Мирошніченко, Н.С. Моргун, В.Т. Нор, М.Л. Ореховський, М.А. Погорельський, С.М. Смоков, О.Ю. Татаров, С.Л. Шаренко, О.Г. Шило, М.Є. Шумило та інші. Проте предметом проведених наукових досліджень відомих правознавців були лише окремі аспекти процедури застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження, як тимчасове вилучення майна та в подальшому його арешт, що наразі свідчить: 1) про недостатній ступінь дослідженості обраних проблемних питань, особливо у контексті змін і доповнень, внесених до КПК України протягом останніх років; 2) про відсутність єдиних підходів авторів до їхнього результативного вирішення.

Метою статті є науковий аналіз і розв'язання актуальних та дискусійних питань застосування тимчасового вилучення майна як одного з видів заходів забезпечення кримінального провадження.